

Межов О. Г.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Костусяк Н. М.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Здиховська Т. В.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

КОМУНІКАТИВНО-СИНТАКСИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПИТАЛЬНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ У КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ПАРАДИГМ

У статті встановлено, що відповідно до іллокутивної мети мовця комунікативно-прагматичну інтенцію запиту доцільно структурувати на суб'єктну, об'єктну, адресатну, інструментальну, локативну, обставинну, предикатну. З'ясовано специфіку актуального членування питальних висловлень, яке тісно пов'язане із семантико-синтаксичним. У питальних реченнях, на відміну від розповідних, рема зазвичай передує темі, а в комунікативну позицію реми за актуального членування питальних висловлень потрапляють будь-які питальні маркери: субстанційні, адverbіальні та предикатні синтаксеми, виражені займенниковими словами (іменниками, прикметниками, числівниками та прислівниками) чи іншими одиницями. У різних типах речень питальної модальності (частковопитальних і загальнопитальних) схарактеризовано засоби вираження реми, найважливіші серед яких порядок слів, частки, фразовий наголос. Комунікативна парадигма частковопитальних висловлень може охоплювати комунікативні варіанти, кількість яких прямо пропорційна кількості синтаксем. Переміщуючи на початок речення та логічно наголошуючи кожен з них, мовець намагається переконатися у вірогідності якогось часткового аспекту події. Різні частки підсилюють значущість як субстанційних, так і вторинних предикатних (обставинних) синтаксем у позиції реми, надаючи висловленням модальних відтінків непевності, сумніву, недовіри, вагання, здивування. У загальнопитальних конструкціях роль питальних часток послаблюється з можливістю їхнього вилучення. У них простежуємо поступове наростання тону аж до кінця висловлення без логічного наголошування конкретної синтаксеми. На такі питання, усі синтаксеми яких стосуються реми, можна відповісти членованим висловленням із стверджувальним чи заперечним предикатом або їхніми еквівалентами – нечленованим стверджувальним висловленням (Так) чи нечленованим заперечним висловленням (Ні). Якщо мовцеві невідома подія загалом, то його так зване повне диктальне запитання становить комплексну рему, основним засобом вираження якої є питальна інтонація.

Ключові слова: питальне висловлення, інтенція запиту, актуальне членування речення, тема, рема, синтаксема, частка, фразовий наголос, порядок слів.

Постановка проблеми. Серед комунікативних типів висловлень особлива роль у системі мовлення відведена питальним конструкціям, які вербалізують одне з найважливіших іллокутивних завдань мовця – інтенцію запиту. Відповідні мовленнєві акти обов'язково передбачають наявність, крім адресанта, адресата мовлення, на якого спрямований запит. Мовець через запитання намагається отримати необхідну йому інформацію, спонукаючи співрозмовника до відповіді. Такі ознаки питальних речень певною мірою зближують їх зі спонукальними, що виражають волевиявлення

адресанта. Крім того, іллокуція питальності містить і бажальну модальність, тобто прагнення адресанта щось дізнатися, заповнити інформаційні лакуни у своїх компетенціях. Питальні висловлення, як і спонукальні, розповідні, бажальні, є об'єктами вивчення спрямованого у сферу мовлення комунікативного синтаксису, що має на меті з'ясувати насамперед особливості їхнього інтонуювання й актуального членування в конкретній мовленнєвій ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному українському мовознавстві прин-

ципи й засоби вираження актуального членування речення вперше описав І. Р. Вихованець [2, с. 148–157], функційні вияви актуального членування речення й тексту найповніше висвітлив у своїй монографії М. О. Вінтонів, зосередивши увагу переважно на розповідних висловленнях [3]. Меншою мірою з погляду комунікативного членування й лінгвопрагматики опрацьовано питальні конструкції. На сучасному етапі актуальним питанням змістового обшину, маркерів актуалізації інтенцій запиту, комунікативно-прагматичного й дериваційного потенціалу питальних висловлень присвячені наукові студії С. Т. Шабат-Савки [8; 9; 10; 11], зокрема її кандидатська й частково докторська дисертації. Комунікативно-прагматичні ознаки питальної модальності схарактеризовано в розвідці Н. М. Костусяк [4]. Заслужують на увагу оглядові статті М. В. Панкової про еволюцію лінгвістичних поглядів на семантичний і комунікативний аспекти питальних речень, особливості їхньої комунікативної будови [6; 7], що, безперечно, потребує глибшого вивчення. Водночас вимагає ґрунтовного опрацювання проблема кореляції комунікативного членування питальних висловлень із семантико-синтаксичним і формально-граматичним.

Постановка завдання. З огляду на це мету пропонованої статті вбачаємо в багатоаспектному вивченні комунікативно-прагматичних інтенцій питальних речень сучасної української мови, співвідношенні їхнього комунікативного (актуального), семантико-синтаксичного (синтаксемного) та формально-граматичного членування. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких основних **завдань**: 1) встановити структуру комунікативно-прагматичної інтенції запиту відповідно до іллокутивної мети мовця; 2) з'ясувати специфіку актуального (тема-рематичного) членування питальних висловлень та виявити їхні комунікативні варіанти; 3) схарактеризувати засоби вираження теми й реми в різних типах речень питальної модальності.

Виклад основного матеріалу. Усталений поділ висловлень на загальнопитальні та частковопитальні зумовлений типом питання й характером передбачуваної відповіді: перші зорієнтовані на відповідь-ствердження чи відповідь-заперечення, другі – на одержання конкретної нової інформації щодо якихось осіб, предметів, явищ, ознак, дій, обставин тощо. Своєрідним є актуальне членування частковопитальних висловлень, яке тісно пов'язане із семантико-синтаксичним. Якщо у розповідних висловленнях тема звичайно

передусь реми, то у частковопитальних, навпаки, комунікативне членування має такий вигляд: «рема – тема». Це означає, що в комунікативну позицію реми за актуального членування частковопитальних висловлень потрапляють будь-які питальні маркери: субстанційні, адвербіальні та предикатні синтаксеми, виражені займенниковими словами (іменниками, прикметниками, числівниками та прислівниками) чи іншими одиницями, які «виформовують змістовий центр питальності, відображають інтенційні горизонти мовця...» [10, с. 266].

Для суб'єктної синтаксеми розповідних речень типова початкова позиція теми (далі у прикладах – *T*), а для предикатної – реми (далі у прикладах – *P*). Висловлення *Люди (T) / садять картоплю (P)* (П. Мах) є відповіддю на загальнопитальне висловлення *Що роблять люди (P)? (Що відбувається?)*, яке спрямоване на з'ясування актуальної інформації – події в цілому, пов'язаної з людьми (цей різновид питальних речень докладніше буде описано далі). Відповідь на питання *Хто (P) / садить картоплю (T)?* міститься у висловленні *Картоплю садять (T) / люди (P)*, де інформаційно значущою є суб'єктна синтаксема на позначення виконавців дії, переміщена в нетипову позицію реми. В усному експресивно забарвленому мовленні завдяки логічному наголошуванню синтаксеми-діяча та зміні порядку слів рема може опинитися на початку висловлення (суб'єктивний порядок слів [5, с. 244]), пор.: *Люди (P) / садять картоплю (T)*. Мовець також може спрямувати своє запитання на з'ясування наразі важливої для нього інформації – про об'єкт дії, тобто предмет, на який спрямовану цю дію, а саме: *Що (P) / садять люди (T)?* У відповіді співбесідника *Люди садять (T) / картоплю (P)* відповідно до комунікативного завдання логічний наголос переміститься на об'єктну синтаксему. Додатковим засобом увізнення об'єкта-реми може стати обмежувально-видільна частка *тільки*, пор.: *Люди садять (T) / тільки картоплю (P)*.

Висловлення *Він дарував розкішні букети (T) / нареченим (P)* (В. Симоненко) акцентує на адресатові дії в кінцевій позиції, даючи відповідь на запитання *Кому (P) / дарував він розкішні букети (T)?*, у якому адресатна синтаксема, експлікована давальним відмінком займенникового іменника, стоїть на початку. У таких конструкціях так звані «адресатні» дієслова прогнозують своєю валентністю ще й обов'язкову об'єктну синтаксему в знахідному відмінку, актуалізовану в комунікативній позиції комплексної

реми завдяки питальному висловленню мовця, пор.: **Що** (Р) / *дарував він нареченим* (Т)? і *Він дарував* (Т) / **розкішні букети нареченим** (Р).

Якщо мовець хоче дізнатися про знаряддя певної дії чи засіб переміщення, використовує у позиції реми питальний займенник *чим?* як морфологічний варіант інструментальної синтаксеми. Наприклад, запитання **Чим** (Р) / *поїхали козаки* (Т)? спонукає співбесідника до відповіді *Козаки спішно поїхали* (Т) / **кіньми** (Р) (П. Куліш), спрямованої на розширення знань мовця новою інформацією про засіб руху, яка зосереджена в кінцевій частині висловлення й оформлена орудним відмінком іменника. Синтаксема знаряддя дії може бути актуалізована в комунікативній позиції комплексної реми разом з об'єктом фізичної дії, пор.: **Чим** (Р) / *Степан загострив олівця* (Т)? і *Степан ... загострив* (Т) / **ножином олівця...** (Р) (В. Підмогильний).

Цілеспрямований запит мовця про місцеперебування суб'єкта, напрямок або шлях його руху передають займенникові прислівники-локативи *де?*, *звідки?*, *куди?*, а також словосполучки *в якому напрямку?* *яким шляхом?* у рематичній позиції питальних висловлень. Відповідно до таких комунікативних завдань актуальна інформація розповідних речень сконцентрована у прикінцевих локативних синтаксемах, пор.: **Де** (Р) / *сидять закохани?* (Т) і *Закохані все ще сидять* (Т) / **на березі** (Р) (О. Гончар); **Звідки** (Р) / *вони вносили капусту* (Т)? і *Вони капусту вносили* (Т) / **із льоху** (Р) (Л. Костенко); **Куди** (Р) / *вчора вирушили* (Т)? і *Вчора вирушили* (Т) / **в місто** (Р) (М. Стельмах); **Яким шляхом** (Р) / *простували* (Т)? і *Ми поволі простували* (Т) / **звивистими міськими вуличками** (Р) (Є. Гуцало).

Усі згадані попереду субстанційні синтаксеми як питальні маркери, зумовлені валентністю базових предикатів, у формально-синтаксичній структурі простого речення заступають позиції керованих другорядних членів речення.

За допомогою з'ясувальних питань мовець може отримати важливу інформацію не тільки про предмети і явища довколишньої дійсності, а й щодо обставин певних подій, їхнього часу, причини, умови; дізнатися про мету будь-якої діяльності або чинники, усупереч яким відбувається дія. Висловлення *Гострим полиском хвилі спалахують* (Т) / **після бурі** (Р) (Леся Українка); *Брови й плечі його полізли вгору* (Т) / **від здивування** (Р) (О. Довженко); *Хата у серці світитися мусить, Погідною бути* (Т) / **при всякій погоді** (Р) (І. Драч); *Володька Лобода розмахував*

руки (Т) / **для обіймів** (Р) (О. Гончар); *Трішки вірить серце в забобони* (Т) / **логікам усім наперекір** (Р) (М. Рильський) із комунікативно значущими обставинними синтаксемами дають чіткі відповіді на такі запитання мовця: **Коли** (Р) / *гострим полиском хвилі спалахують* (Т)?; **Чому** (Р) / *його брови й плечі полізли вгору* (Т)?; **За якої умови** (Р) / *хата у серці світитися мусить, погідною бути* (Т)?; **Навіщо** (Р) / *Володька Лобода розмахував руки* (Т)?; **Незважаючи на що** (Р) / *трішки вірить серце в забобони* (Т)?, у яких початкову рематичну позицію заступають часові, причинові, умовні, цільові та допустові синтаксеми, виражені релевантними питальними словами і словосполучками. На формально-синтаксичному рівні речення вони перебувають у позиції детермінантів – приреченневих другорядних членів.

Предикатні синтаксеми якості та кількості стають комунікативним ядром повідомлень, якщо мовець прагне з'ясувати *Скільки* (Р) / *є осіб чи предметів?*; *Якими* (Р) / *є вони?*; *Кому належать* (Р) / *вони?*; *У якому порядку розмішені* (Р)? тощо. Відповіді на такі запити дають інформативні висловлення формально двоскладної або односкладної будови, пор.: *Нас, невісток,* (Т) / **було сім** (Р), *а дочок* (Т) / **було вісім** (Р), *то й зятів* (Т) / **вісім** (Р)... (І. Багрянний) і *Сім невісток* (Р), *вісім дочок* (Р), *вісім зятів* (Р); *Ворог* (Т) / **міцний** (Р) ... (Ю. Яновський) і *Міцний ворог* (Р); *Лис* (Т) / **був хитрий** (Р) (М. Трублаїні) і *Хитрий лис* (Р); *Один хазяїн* (Т) / **мав леваду** (Р) (Л. Глібов) і *Хазяїнова левада* (Р); *Він* (Т) / **був у шерензі четвертий** (Р) і *Четвертий у шерензі* (Р).

У частковопитальних висловленнях засобами вираження актуального членування найчастіше є фразовий наголос, який падає на питальний займенниковий компонент, суб'єктивний порядок слів (займенникова синтаксема стоїть у початковій позиції реми), підсилювальна частка *же* (*ж*) при питальному слові: *А хто ж* (Р) / *вам право дав одняти у народу його велику гордість і пісні?* (Л. Костенко). Розглядані попереду частковопитальні висловлення, згідно з класифікацією Ш. Баллі, виражають часткове диктальне запитання, що відбиває незнання часткового аспекту події і спрямоване до частини наявної у висловленні інформації [1, с. 47–48].

Правдивість / неправдивість повідомлення щодо часткового аспекту події виявляють часткові модальні запитання з відтінками сумніву, недовіри, здивування. Одним із найважливіших засобів виділення реми в часткових модальних запитаннях

є питальні частки *чи? хіба? невже?*, що здебільшого стоять на початку висловлення в комунікативній позиції реми разом із синтаксевою, на яку зорієнтоване уточнювальне питання мовця і яку супроводжує особливе інтонаційне виділення за допомогою логічного наголосу. Наприклад, комунікативна парадигма речення *Мамо, чи кожна пташина в вирій на зиму літа?* (Леся Українка) охоплює щонайменше п'ять питальних висловлень – комунікативних варіантів, кожним із яких мовець намагається переконатися у вірогідності якогось часткового аспекту події, вираженого такими синтаксевами:

- суб'єктною: *Чи кожна пташина (P) / у вирій на зиму літа (T)?* – питання; *У вирій на зиму літа (T) / кожна пташина (P)* – відповідь;
- предикатною: *Чи літає (P) / кожна пташина у вирій на зиму (T)?* – питання; *У вирій на зиму кожна пташина (T) / літає (P)* – відповідь;
- локативною: *Чи у вирій (P) / кожна пташина літає на зиму (T)?* – питання; *Кожна пташина літає на зиму (T) / у вирій (P)* – відповідь;
- темпорально-цільовою: *Чи на зиму (P) / кожна пташина літає у вирій (T)?* – питання; *Кожна пташина літає у вирій (T) / на зиму (P)* – відповідь.

Отож, кількість можливих комунікативних варіантів часткового модального питання прямо пропорційна кількості синтаксем у ньому.

Маркером підсилення реми в часткових питальних запитах може бути заперечна частка *не* при субстанційних синтаксемах, зокрема:

- суб'єктній: *Хіба не він (P) / люто правив твої п'ятірні срібним молотком на срібному ковадлі (T)?* (З. Легкий) – питання; *Люто правив твої п'ятірні срібним молотком на срібному ковадлі (T) / саме він (P)* – відповідь.
- об'єктній: *Хіба не твої п'ятірні (P) / він люто правив срібним молотком на срібному ковадлі (T)?* – питання; *Він люто правив срібним молотком на срібному ковадлі (T) / саме твої п'ятірні (P)* – відповідь.
- інструментальній: *Хіба не срібним молотком (P) / він люто правив твої п'ятірні на срібному ковадлі (T)?* – питання; *Він люто правив на срібному ковадлі твої п'ятірні (T) / саме срібним молотком (P)* – відповідь.

Частка *ж (же)* підсилює значущість як субстанційних, так і вторинних предикатних (обставинних) синтаксем у позиції реми, зокрема:

- суб'єктної: *Хіба ж ми (P) / за день усіх перевеземо (T)?* (Г. Тютюнник) – питання; *За день усіх перевеземо (T) / ми (P)* – відповідь.

– об'єктної: *Хіба ж усіх (P) / перевеземо ми за день (T)?* – питання; *За день перевеземо ми (T) / усіх (P)* – відповідь.

– темпоральної: *Хіба ж за день (P) / ми всіх перевеземо (T)?* – питання; *Перевеземо ми всіх (T) / за день (P)* – відповідь.

Обмежувально-видільна частка *саме* зумовлює переміщення реми в будь-яку комунікативну позицію – як на початок, так і в кінець частково-питального висловлення, пор.: *Невже німець наважиться атакувати наші позиції (T) / саме тут, біля ріки (P)?* (О. Гончар) – питання; *Німець наважиться атакувати наші позиції (T) / саме тут, біля ріки (P)* – відповідь. *Невже саме тут, біля ріки (P) / німець наважиться атакувати наші позиції (T)?* (О. Гончар) – питання; *Німець наважиться атакувати наші позиції (T) / саме тут, біля ріки (P)* – відповідь. Як бачимо, за будь-якого порядку слів у питальному висловленні рема-локатив у розповідному реченні перебуває в кінцевій позиції.

Частки *чи? хіба? невже?* можуть стосуватися не окремих компонентів, а всього висловлення, виражаючи повне модальне запитання, «орієнтоване на те, що знають про подію в цілому, але не знають, чи відповідає вона дійсності. Питання випливає з сумніву щодо реальності події і має на меті з'ясувати вірогідність отриманої інформації» [2, с. 156]. Роль питальної частки в таких загальнопитальних конструкціях, у яких простежуємо поступове наростання тону аж до кінця висловлення без логічного наголошування конкретної синтаксеми, незначна, що підтверджує можливість її вилучення без втрати основного змісту, пор.: – *Сину мій, Максиме! Чи ти чуєш свою матір стару?* (М. Стельмах) і *Ти чуєш свою матір стару?*; – *А хіба він здатен на такі вчинки?* (М. Стельмах) і *Він здатен на такі вчинки?*; *Невже і справді заважка мені дорога зустрічей і тиха путь прощань?* (М. Бажан) та *І справді заважка мені дорога зустрічей і тиха путь прощань?*; *А хіба ти Дніпра не бачив під час грози?* і *А ти Дніпра не бачив під час грози?* (Василь Шевчук). Звичайно, відсутність питальних часток дещо позбавляє висловлення деяких модальних відтінків, зокрема непевності, сумніву, недовіри, вагання, здивування, проте не нівелює головної комунікативної мети запиту – з'ясувати вірогідність отриманої інформації. На кожне з цих питань, усі синтаксеми яких стосуються реми, можна відповісти членованим висловленням із стверджувальним чи заперечним предикатом, напр.: *Я / чую свою матір стару* і *Я / не чую своєї матері старої*; *Він /*

здатен на такі вчинки і *Він/ не здатен* на такі вчинки; *І справді/заважка* мені дорога зустрічей і *тиха путь прощань* та *І справді/ не заважка* мені дорога зустрічей і *тиха путь прощань*; *Я/ бачив* Дніпро під час грози і *Я/ не бачив* Дніпра під час грози або їхніми еквівалентами – нечленованим стверджувальним висловленням (*Так*), нечленованим заперечним висловленням (*Ні*).

Якщо мовцеві невідома подія загалом, то його так зване повне диктальне запитання (за термінологією Ш. Баллі), спрямоване не до частини інформації, а до всього змісту висловлення [1, с. 47]. Це запитання на кшталт *Що відбулося? Що трапилося? Що сталося? У чому річ? Що робив [суб'єкт]? У якому стані чи процесі перебуває [суб'єкт]?*, що становлять комплексну рему, основним засобом вираження якої є питальна інтонація. Згідно з комунікативним завданням співрозмовник може дати відповідь нерозчленованим на тему й рему висловленням, усі компоненти якого є ремою: *Вечоріє, обрій землю обійма* (А. Малишко); *Наступала велика весна* (О. Гончар); *Завесніло; Дощить; Засніжило; Розвиднілося; Настала осінь; Іде дощ; Падає сніг; Почало світати* або розчленованим на тему й рему висловленням: *І раб (Т) / копає землю, теше камінь.., виводить мури (Р)* (Леся Укра-

їнка); *Яблуні (Т) / квітнуть (Р)* (З. Тулуб); *А над степами (Т) / вітер віє! (Р)* (Є. Маланюк); *Ремісники (Т) / розоряються (Р)* (З. Тулуб); *[У старих дубів] ... чомусь (Т) / повсихали верхівки (Р)* (Ю. Мушкетик); *Федькові (Т) / не спалося (Р)* (В. Винниченко), тобто як односкладними, так і двоскладними дієслівними конструкціями, актуалізувавши предикати дії, предикати процесу або предикати стану у предикативній позиції.

Висновки та пропозиції. Отже, комунікативна організація питальних речень перебуває в тісному взаємозв'язку із семантико-синтаксичною. Комунікативна інтенція запити, структурована відповідно до іллокутивних намірів мовця на суб'єктну, об'єктну, адресатну, інструментальну, локативну, обставинну, предикатну, зумовлює інтонаційно оформлений тип питання (повне диктальне, часткове диктальне, повне модальне, часткове модальне). Засобами вираження актуального членування питальних висловлень є передовсім логічний наголос, порядок слів і частки. Перспективним у цьому плані стане дослідження комунікативної та семантико-синтаксичної організації невластивих питальних речень (риторичних питань, перепитувань, спонукальних питань), які значеннево близькі до розповідних або спонукальних.

Список літератури:

1. Баллі Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Москва : Изд-во иностранной литературы, 1955. 416 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
3. Вінтонів М. О. Актуальне членування речення і тексту: формальні та функційні вияви: монографія. Донецьк : ДонНУ, 2013. 327 с.
4. Костусяк Н. М. Комунікативно-прагматичні ознаки питальної модальності. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. № 22(271). С. 58–63.
5. Матезиус В. О так называемом актуальном членении предложения. *Пражский лингвистический кружок: сборник статей*. Москва : Прогресс, 1967. С. 239–245.
6. Панкова М. В. Еволюція лінгвістичних поглядів на питальні речення: семантичний і комунікативний аспекти. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія: Філологія. Мовознавство*. 2009. Т. 105, Вип. 92. С. 102–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2009_105_92_21 (дата звернення: 14.12.2021).
7. Панкова М. Комунікативна будова питальних речень. *Лінгвістичні студії*. 2013. Вип. 27. С. 92–96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2013_27_19 (дата звернення: 16.12.2021).
8. Шабат С. Т. Категорія питальної модальності в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 ; Прикарпатський державний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2000. 20 с.
9. Шабат С. Т. Речення питальної модальності в сучасній українській мові. *Мовознавство*. 2001. № 1. С. 53–58.
10. Шабат-Савка С. Т. Комунікативна інтенція і дериваційний потенціал питальних висловлень. *Грамматичний простір сучасної лінгвоукраїністики. Катерині Григорівні Городенській / Ін-т укр. мови НАН України ; упоряд.: Н. Г. Горголюк, Л. М. Колібаба, В. М. Фурса*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 436 с.
11. Шабат-Савка С. Т. Маркери актуалізації інтенцій запити: українськомовний питальний дискурс. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2016. Вип. 14. С. 103–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmd_u_2016_14_17 (дата звернення: 19.12.2021).

Mezhov O. G., Kostusiak N. M., Zdikhovska T. V. COMMUNICATIVE AND SYNTACTIC ORGANIZATION OF INTERROGATIVE STATEMENTS IN THE CONTEXT OF THE LATEST LINGUISTIC PARADIGMS

The article states that in accordance with the illocutionary purpose of the speaker the communicative and pragmatic intention of the request should be structured into subjective, objective, addressee, instrumental, locative, circumstantial, predicate. We have clarified the specifics of the actual division of interrogative statements, which is closely related to the semantic and syntactic. In interrogative sentences, in contrast to narrative ones, rema usually precedes the theme, and in the communicative position of rema with the actual division of interrogative statements fall any interrogative markers: substantive, adverbial and predicate syntaxeme expressed by pronoun words (nouns, adjectives, numerals and adjectives) or other units. In different types of sentences of interrogative modality (partial interrogative and general interrogative) the means of rema expression are characterized, the most important of which are word order, particles, phrasal stress. The communicative paradigm of partial interrogative statements can include communicative variants, the number of which is directly proportional to the number of syntaxemes. The speaker tries to convince himself of the probability of some partial aspect of the event when he moves to the beginning of the sentence and logically emphasizing each of them. Different particles reinforce the significance of both substantive and secondary predicate (circumstantial) syntaxemes in the rema position, giving the expression of modal shades of uncertainty, doubt, mistrust, hesitation, surprise. In general interrogative constructions, the role of interrogative particles weakens with the possibility of their extraction. In such sentences, we trace a gradual increase in tone until the end of the statement without a logical emphasis on a particular syntaxema. Such questions, all syntaxemas of which relate to the rema, can be answered by articulated statements with affirmative or negative predicates or their equivalents - unarticulated affirmative statement (Yes) or unarticulated negative statement (No). If the speaker does not know the event in general, then his so-called complete dictal question is a complex rema, the main means of expression of which is the interrogative intonation.

Keywords: *interrogative statement, intention of the query, actual sentence structure, theme, rema, syntaxeme, particle, phrasal stress, word order.*